

10. Offentlige finanser

Beskrivelsen af de offentlige finanser har fået en betydelig vægt i ADAM. Det skyldes dels den store betydning af den offentlige sektor i Danmark, dels – og måske nok så meget – at ADAM i væsentlig grad er blevet anvendt til forberedelse og analyse af tiltag i den økonomiske politik.

I dette kapitel beskrives nogle hovedposter af den offentlige sektors finanser nemlig på indtægtssiden skatterne og på udgiftssiden det offentlige forbrug og indkomstoverførslerne til husholdningerne. Disse poster andrager omkring 3/4 af de samlede indtægter hhv. samlede udgifter. En oversigt over den samlede balance herunder bestemmelsen af sektorens nettofordringserhvervelse gives i kapitel 11. Hovedvægten her er lagt på at beskrive, hvorledes de nævnte poster er behandlet i modellen.¹

Tabel 10.1. Den offentlige sektors finanser. Udvalgte poster

	ADAM-navn	Mia. kr. 1991
Indtægter		
Direkte skatter	<i>Sd</i>	245.2
Indirekte skatter minus subsidier	<i>Si</i>	115.7
Udgifter		
Offentligt forbrug	<i>Co</i>	211.2
Indkomstoverførsler til husholdningerne	<i>Ty</i>	157.7

10.1. Direkte skatter

I de fleste makroøkonomiske modeller er den væsentligste betydning af direkte skatter at indgå som et negativt led i indkomstbegrebet i forbrugsbestemmelsen. Derudover kan direkte skatter findes i bl.a. fastlæggelsen af den offentlige sektors saldo. I de færreste andre modeller vil bestemmelsen af de direkte skatter, endsige disses delkomponenter, være forbundet med nogen større interesse. Dette er imidlertid tilfældet i ADAM, hvilket naturligvis hænger sammen med, at ADAMs første brugere er de økonomiske ministerier, for hvem skatterne har en selvstændig betydning. Derfor behandles direkte skatter da også i et selvstændigt afsnit og ikke som et underpunkt til privat forbrug, sektorbalancer eller andet.

Grundlæggende bestemmes de forskellige skatter i ADAM som produktet af en basis, typisk en indkomst, og en skattesats

$$S = Y \cdot t \quad (10.1)$$

Skattesatserne er enten selv eksogene variabler eller afledt af eksogene variabler, der må henregnes til modellens arsenal af økonomisk-politiske instrumenter.

¹Spørgsmål om posternes nærmere indhold og afgrænsning og deres lovgrundlag henvises til andre af Danmarks Statistiks publikationer, fx *Skatter og afgifter 1995* og *Nationalregnskab, offentlige finanser og betalingsbalance 1995:22* (Statistiske Efterretninger).

Tabel 10.2. Direkte skatter

	ADAM-navn	Mia. kr. 1991
Kildeskatte i alt	<i>Sdk</i>	213.3
Aud-bidrag	<i>Sdu</i>	2.1
Arbejdsmarkedsbidrag	<i>Sda</i>	0
Andre personlige indkomstskatter	<i>Sdp2</i>	3.5
Vægtafgifter	<i>Sdv</i>	3.3
Selskabsskatter	<i>Sds</i>	13.4
Realrenteafgift	<i>Sdr</i>	9.6
Direkte skatter i alt	<i>Sd</i>	245.2

10.1.1. Kildeskatte

Den helt dominerende post blandt de direkte skatter er kildeskatte, *Sdk*, som da også får den mest udførlige behandling i modellen. Sndringen i kildeskatte-systemet mellem forskudsskatte, *Sb*, slutskatte, *Ss* og restskatte, *Sr*, kan anes i beskrivelsen.

Forskudsskatte er kendetegnet ved at blive opkrævet eller indeholdt i løbet af året på grundlag af en forskudsregistrering. Slutskatte opgøres først efter årets udgang på grundlag af selvangivelser o.l. (i dag mest o.l.). En eventuel manko for den enkelte skatteyder mellem den opgjorte slutskat og den godskrevne forskudsskat giver sig udslag en restskat eller en overskydende skat. En restskat indregnes ved forskudsregistreringen i næste års forskudsskat eller opkræves særskilt, hvis den overstiger en vis grænseværdi, i begge tilfælde med et tillæg. En overskydende skat udbetales straks, også med et tillæg. Hertil følger sig så muligheden for at indbetale restskat frivilligt uden tillæg inden en vis dato, og modsvarende muligheden for mod dokumentation at få udbetalt for megen indbetalt forskudsskat, såkaldte § 55 beløb.

Kildeskatte er periodiseret efter nationalregnskabs optjeningsprincip, hvilket fører til, at kildeskatte fastsættes som indeholdte og opkrævede skatte. I skitseform fås, jf. de anførte begreber:

$$Sdk = Sb + Sr_{-1} \quad (10.2)$$

idet

$$Sr = Ss - Sb \quad (10.3)$$

Kildeskatte er således grundlæggende fastlagt som forskudsskatte tillagt restskatte fra sidste år. I modellen bestemmes kildeskatte imidlertid som summen af et fordelt lag over tre år af slutskatte vedrørende indkomst, jf. nedenfor, og nogle mindre poster. Af kildeskatte komponenter er slutskatte de enkleste at beskrive ud fra reglerne. Det fordelte lag afspejler skitsen i (10.2); fordelingsfaktorerne, der er specificeret som variabler, er fastlagt ud fra den detaljeringsgrad for kildeskatte, der tidligere er anvendt i modellen.

10.1.2. Slutskatter

Slutskatterne vedrørende indkomst bestemmes under ét:

$$S_{sy} = (t_{ss0} + t_{ss1} \cdot kbys2) Y_s \quad (10.4)$$

S_{sy}	Slutskatter
Y_s	Skattepligtig indkomst
$kbys2$	Faktor, der udtrykker den reale stigning i gennemsnitsindkomsten i forhold til et udgangsskøn
t_{ss0}	Gennemsnitlig skattesats ved $kbys2=0$
t_{ss1}	Tillæg til skattesats (gange 100) ved 1 pct. stigning i gennemsnitsindkomsten (dvs. $kbys2=0.01$)

Udtrykket i parentesen i (10.4) fortolkes som en skattesats, og derfor genfindes den enkle skitse fra (10.1) umiddelbart i (10.4). Satsen er imidlertid her gjort variabel, via $kbys2$. Bestemmelsen af faktoren $kbys2$ indebærer, at øgede indkomster fører til en øget skattesats, hvorved den progressive skatteskala slår igennem.² Konstruktionen indebærer, at for små værdier af $kbys2$ kan summen af t_{ss0} og t_{ss1} tolkes som en effektiv marginalsattesats.

Satserne t_{ss0} og t_{ss1} bestemmes ved sammenvejning af de officielle skattesatser, som fx kommuneskattesats og topskattesats, der indgår som eksogene variabler i modellen. Sammenvejningen sker ud fra andelen af indkomstmassen i skatteskalaens intervaller samt disse andeles følsomhed over for ændringer i den reale gennemsnitsindkomst.³

Det bemærkes, at der kun benyttes én indkomst i (10.4), mens der i skattereglerne opereres med særlige indkomstafrænsninger i de forskellige intervaller, (hvilket spor er fulgt videre med reglerne fra 1994). Den således valgte forenkling anses for uden væsentlig betydning for modellens beskrivelse af skatterne.

Ligningen er i øvrigt tilføjet en sædvanlig korrektionsfaktor, der i statistikdækkede år får ligningen til at stemme, og som normalt sættes til sidste års værdi i fremskrivninger. Hertil kommer et additivt justeringsled.

10.1.3. Indkomster

Som det fremgår af den generelle formulering i (10.1), er det indkomsterne, som skaber forbindelsen fra de øvrige dele af modellen til skattedelen. Hovedvægten er lagt på at bestemme A-indkomst og skattepligtig indkomst, hvoraf den sidste indgår i (10.4) ovenfor. Er først denne indkomst på plads, kan bestemmelsen af skatterne ske med en høj grad af sikkerhed – som her i modellen ved en stiliseret opstilling af reglerne.

²Fænomenet er måske bedst kendt under den engelske betegnelse *fiscal drag*.

³Disse andele, *bys*-variablerne, fastlægges i en særlig formodel ud fra materiale fra indkomststatistikken om indkomsternes fordeling, jf. Brugervejledning til MISKMASK. Notat, 2. november 1980.

Bestemmelsen af indkomsterne er afstemt nøje med afgrænsningen af disponibel indkomst i forbrugsbestemmelsen. Det sikres således, at de indkomstelementer, der indgår i disponibel indkomst, også går til beskatning ved at blive benyttet som forklarende variabler i bestemmelsen af indkomsterne her. Undtagelserne er gjort udtrykkeligt, fx hvor en indkomst ikke er skattepligtig.

Indkomstbestemmelsen rejser betydelige problemer. Her skal der for det første klares en overgang mellem to statistiksystemer, nemlig fra nationalregnskabet, hvorpå størstedelen af ADAM bygger, til skattestatistikken, der ligger til grund for skattebestemmelsen. For det andet skal der tages højde for de fradrag i indkomsterne, der ikke udtrykkeligt er specificeret i modellen.

Bestemmelsen af A-indkomst sker dog med en ganske enkel specifikation, hvori de indkomstelementer som løn, pension mv., der udgør A-indkomst, og som i øvrigt indgår i modellen, benyttes som forklarende variabler. En sædvanlig korrektionsfaktor knytter forbindelsen, og konstruktionen har vist sig at være såvel dækkende som stabil.

Bestemmelsen af skattepligtig indkomst sker med A-indkomst, nettoestindkomst og nettorenteindtægter som de afgørende forklarende variabler. Den benyttede ligning, der er estimeret med indkomstudtrykkene i årlige ændringer, er vist i tabel 10.3.

Tabel 10.3. Estimation af relation for skattepligtig indkomst

Variabel	ADAM-navn	Koefficient	Spredning
Skattepligtig personlig indkomst	D(Y_s)		
A-indkomst (modificeret)	D(Y_{at3})	0.9095	0.0342
Restindkomst, netto, til Y_s	D($Y_{rr2-1/2}$)	0.7897	0.1731
Renteindtægter netto, til Y_s	D($Tipp_{-1/10}$)	0.8246	0.1666
Dummy	d_{75}	3353	1161
Dummy	d_{8990}	-3920	908
Rest: en mindre post			

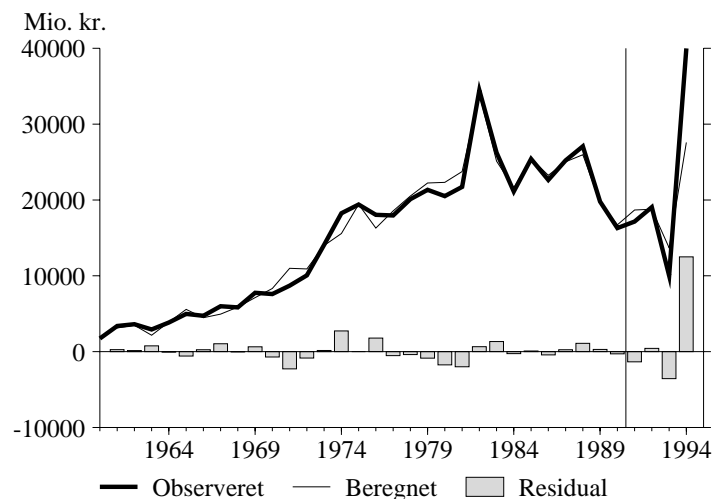
Anm. $n = 1961-90$ $s = 1127$ $R^2 = 0.99$ $DW = 1.51$ $LM_1 = 2.64$

De anførte problemer med indkomstbestemmelsen viser sig særlig i forbindelse med nettoestindkomst og nettorenteindtægter. Problemerne vedrører stabiliteten af såvel parametre som lag. De nævnte ikke-specificerede fradrag indikerer, at parametrene skal være mindre end 1, men på den anden side ikke voldsomt meget mindre. Laggene for de to indkomstarter antages at afspejle dels noget rent teknisk som forskudt regnskabsår, dels at fradrag udnyttes til at udjævne sving i indkomsterne.

Til denne modelversion er udtrykkene for de forklarende indkomster blevet modificeret, navnlig ud fra hensyn til andre dele af modellen. Lagget for renteindtægterne (som i praksis er negative) er blevet lidt kortere. For at vurdere plausibiliteten af de fundne parametre blev indkomstudtrykkene sammenholdt med komponenter fra indkomststatistikken. Det viste sig afgørende for at nå frem til plausible parametre at indføre to

dummys i den sidste del af den betragtede periode.⁴ Samlet synes relationens beskrivelse rimelig.

Figur 10.1. Skattepligtig indkomst, relationens historiske forklaringsevne, årlige ændringer

10.1.4. Arbejdsmarkedsbidrag

Med ændringerne i skattereglerne i 1994 fulgte et nyt arbejdsmarkedsbidrag (bruttoskatten), *Sda*. Hovedparten af bidraget udredes af husholdningerne (dvs. som direkte skat). Bidraget opkræves med én sats af arbejdsindkomst, nærmere afgrænset. Bidraget suppleres i 1997 med en arbejdsgiverbetalt del (dvs. indirekte skat).

Bidraget modelleres yderst enkelt efter skitsen i (10.1). Bidragets basis, arbejdsindkomsten, tilnærmes efter reglerne med indkomstbegreber, der i øvrigt bruges i modellen, og ud fra tidligere fundne lag.⁵ Satsen følger umiddelbart af reglerne.

Det gælder dog yderligere, at den tilbagevirkning på satsen af et ændret udgiftsniveau, der er indeholdt i reglerne, i forenklet form er beskrevet og kan anvendes i modellen. Beskrivelsen udtrykker, at en ændring (under ét) i nærmere angivne arbejdsmarkedsudgifter og -indtægter udløser en ændring i bidraget. Ændringerne fordeles mellem bidragene fra husholdninger, fra arbejdsgivere og et fra staten med en tredjedel til hver. Statens bidrag er en intern overførsel og kan derfor ses bort fra her. Det skal understreges, at der i forenklingen er set bort fra adskillige forhold, herunder navnlig, at der i tilknytning til bidraget opereres med *tre* fonde, og betydningen af overgangsbestemmelserne knyttet til opbygningen af disse fonde.

⁴Jf. Modelgruppepapir SBO 24. maj 1994.

⁵Jf. Modelgruppepapir PUD og SBO 23. november 1994.

10.1.5. Selskabsskatter, realrenteafgift og andre direkte skatter

Blandt de øvrige direkte skatter uden for kildeskattesystemet er selskabsskatter og realrenteafgift de største, jf. tabel 10.2; hertil kommer, at de udviser betydelige sving fra år til år.

Selskabsskatterne, *Sds*, bestemmes grundlæggende ud fra et udtryk for selskabsindkomsten og en eksogen sats svarende til den officielle selskabsskattesats, dvs. helt efter skitsen i (10.1). Indkomstudtrykket dækker den del af skattepligtig nettoestindkomst og nettorenteindtægt, som ikke går til personbeskatning, jf. afsnit 10.1.3. Til denne forklarende variabel er der føjet et udtryk for pengeinstitutternes kursgevinster. Det er yderligere fundet hensigtsmæssigt at opdele skatterne i to grupper, således at pengeinstitutternes selskabsskatter og de øvrige bestemmes hver for sig. Det kan noteres, at bestemmelsen af den første gruppe rammer bedre end bestemmelsen af den anden.⁶

Realrenteafgiften af pensionskapitaler, *Sdr*, bestemmes ligeledes ud fra et udtryk for afgiftsgrundlaget og en sats. Her bestemmes satsen imidlertid ud fra den særligt beregnede afkastprocent og et udtryk for nettoprisindekset. Afgiftsgrundlaget er i modellen udtrykt som nettorenteindtægten i livsforsikringsselskaber og pensionskasser, reguleret for den andel af kapitalerne, der er opbygget før et skæringstidspunkt og derfor ikke pålægges afgiften. Den afgift, der efter de samme regler pålægges kapitalerne i de offentlige fonde, medregnes ikke her, men regnes som en overførsel til den statslige sektor som nævnt i afsnit 11.1.3. I modellen bestemmes denne overførsel på samme måde som realrenteafgiften.

Af de øvrige hovedgrupper af direkte skat bestemmes aud-bidragene, *Sdu*, på samme måde som de obligatoriske sociale bidrag, jf. næste afsnit, mens andre personskatter, *Sdp2*, indgår som en eksogen variabel. Vægtafgifterne, *Sdv*, er knyttet til bilparken ved en eksogen afgiftssats.

10.1.6. Andre skatter

I det samlede skattebegreb indgår nogle mindre grupper, der af forskellige grunde hverken regnes som direkte eller som indirekte skatter.

Tabel 10.4. Andre skatter

	ADAM-navn	Mia. kr. 1991
Kapitalskatter	<i>Sak</i>	2.1
Obligatoriske gebyrer og bøder mv.	<i>Sagb</i>	1.3
Obligatoriske bidrag til sociale ordninger	<i>Saso</i>	12.2
Andre skatter ialt	<i>Sa</i>	15.7

Kapitalskatterne, der for de senere år alene består af arveafgift, og de obligatoriske gebyrer og bøder er eksogene variable i modellen. De obligatoriske bidrag til sociale ordninger, *Saso*, bestemmes derimod opdelt på tre undergrupper (og en ganske lille

⁶Jf. Modelgruppepapir SBO 17. maj 1994.

restpost, der er eksogen). Disse bidrag har karakter af kontingenter på arbejdsmarkedet og modelleres derfor ud fra et beskæftigelsesudtryk og en eksogen sats.

$$Sa_i = Q_i \cdot ta_i \quad (10.5)$$

Sa_i	<i>Saso</i> -gruppe i ; $i = fm, qw, qp$
Q_i	Beskæftigelsesudtryk (heltid), gruppe i
ta_i	Bidragssats, gruppe i

Der er anlagt to kriterier for opdelingen af *Saso* i undergrupper. Først hvilket beskæftigelsesudtryk der skulle bruges i bestemmelsen af undergrupperne; og dernæst om bidragssatsen skulle indgå i dannelsen af modellens lønomkostningsudtryk, *lnak*, jf. afsnit 9.1.⁷

10.2. Indirekte skatter

Bestemmelsen af de indirekte skatter i ADAM er ligesom bestemmelsen af de direkte skatter ganske omfattende. Men i modsætning til de direkte skatter har dette været tilfældet for de indirekte fra de allerførste versioner af modellen. Den store betydning af de indirekte skatter i den økonomiske politik har gjort det nærliggende at udnytte modellens detaljeringsgrad i behandlingen af dem. Fordelingen af de indirekte skatter på efterspørgselskomponenter mv. sker således på laveste aggregeringsniveau.

De indirekte skatter er som skatteart karakteriseret ved at indgå umiddelbart i økonomiens prisdannelse. Den detaljerede behandling af de indirekte skatter gør det muligt at beskrive virkningen af satsændringer på provenu og prisdannelse konsistent.

Tabel 10.5. Indirekte skatter

	ADAM-navn	Mia.kr. 1991
Told	<i>Sim</i>	2.2
Punktafgifter, netto	<i>Sip</i>	27.0
Generelle afgifter (moms mv.)	<i>Sig</i>	82.6
Registreringsafgift	<i>Sir</i>	8.6
Varefordelte, netto, ialt		120.4
Ikke-varefordelte, netto, ialt	<i>Siq</i>	-4.7
Indirekte skatter, netto, ialt	<i>Si</i>	115.7
Indirekte skatter	<i>Siaf</i>	144.5
Subsidier	<i>Sisu</i>	-28.7

Anm. Betegnelsen netto henviser til at subsidier er modregnet.

I nationalregnskabet fordeles hovedarterne af *varefordelte* indirekte skatter på de forskellige erhvervs varekøb og de forskellige endelige anvendelser, jf. input-output tabellen i bilag 4. På dette grundlag tilordnes hvert erhverv og hver endelig anvendelse et sæt af makroafgiftssatser, som i modellen indgår i såvel provenubestemmelse som

⁷Undergruppen *Saqo* er nu uden betydning, jf. variabelfortegnelsen, bilag 3.

prisbestemmelse. Satserne har som modellens andre skattesatser status som økonomisk-politiske instrumenter.

Således bestemmes punktafgiftsprovenuet for en forbrugskomponent som

$$Sip_k = fC_k \cdot tp_k \quad (10.6)$$

fC_k Forbrugskomponent k , faste priser
 tp_k Punktafgiftssatsen på forbrugskomponent k

Skitsen fra (10.1) skulle være let genkendelig. Tilsvarende bestemmes momsprovenuet som

$$Sig_k = (C_k - Sig_k) tg \cdot btg_k \quad (10.7)$$

C_k Forbrugskomponent k , årets priser
 tg Momssatsen
 btg_k Belastningsgraden for moms på forbrugskomponent k

Det ses, at punktafgifterne ved at være knyttet til komponenterne i faste priser er modelleret som stykafgifter, hvilket betegner en forenkende antagelse. Modsvarende er momsen en værdiafgift og derfor i modellen knyttet til komponenterne i årets priser.

De anførte komponentspecifikke satser, tp_k og btg_k , er i databanken bestemt residualt fra ligningerne (10.6) og (10.7), dvs. således at ligningerne i statistikdækkede år stemmer. Da forbrugskomponenterne (og andre komponenter) på ADAMs aggregeringsniveau er forholdsvis homogene også med hensyn til afgiftsbelastning, er satserne rimeligt stabile over tid. Der er eksempler på, at opdelinger af det private forbrug på komponenter er foretaget for at tilgodese afgiftshomogeniteten.⁸ I fremskrivninger sættes satserne sædvanligvis til sidste års værdi, svarerende til uændrede afgiftsregler. Det er værd at bemærke, at i en fremskrivning med inflation fører dette til et faldende (punkt-) afgiftstryk.

Toldprovenuet bestemmes på samme måde som punktafgiftsprovenuet, idet dog satserne er knyttet til importkomponenterne (i faste priser). Registreringsafgiften, der alene vedrører anskaffelse af køretøjer (dvs. én forbrugskomponent og én investeringskomponent) bestemmes som en værdiafgift, dvs. som momsen.

Satsernes betydning i modellens prisbestemmelse er gennemgået i kapitel 9, men for fuldstændighedens skyld gentages typeeksemplet her, jf. (10.6) og (10.7):

$$pc_k = (pnc_k + tp_k)(1 + tg \cdot btg_k) \quad (10.8)$$

pc_k (Markeds)prisen på forbrugskomponent k
 pnc_k Nettoprisen på forbrugskomponent k

De *ikke-varefordelte* indirekte skatter er vist i tabel 10.6 fordelt efter art. Aud-bidrag, arbejdsmarkedsbidrag og ejendomsskatter bestemmes i modellen, mens de øvrige indgår

⁸Se fx Arbejdsnotat nr. 24, 1988 (s.15).

som eksogene variabler. Aud-bidrag bestemmes som de obligatoriske sociale bidrag, jf. afsnit 10.1.6, mens arbejdsmarkedsbidragene følger lønsummen i tre af hhv. alle modellens erhverv.⁹ Ejendomsskatterne modelleres ud fra en sats og et udtryk for grundværdien. Satsen er fastlagt som en implicit grundskyldspromille, mens grundværdien er tilnærmet ved boligbeholdningen ganget med vurderingsprisen.

Tabel 10.6. Ikke-varefordelte indirekte skatter

	ADAM-navn	Mia. kr. 1991
Aud-bidrag mv.	<i>Siqu</i>	.5
Vægtafgifter	<i>Siqv</i>	1.2
Ejendomsskatter	<i>Siqej</i>	8.7
Arbejdsmarkedsbidrag (lønsum)	<i>Siqam</i>	2.0
Arbejdsmarkedsbidrag (nyt)	<i>Siqab</i>	0
Andre produktionsskatter	<i>Sigr1</i>	1.6
Subsidier	<i>Siqs</i>	-18.8
Ikke-varefordelte, netto, ialt	<i>Siq</i>	-4.7

Anm. Betegnelsen netto henviser til at subsidier er modregnet.

I nationalregnskabet henføres de ikke-varefordelte skatter til erhvervene (jf. input-output tabellen i bilag 4). Af hensyn til bestemmelsen af bruttofaktorindkomsten fordelt på erhverv, jf. afsnit 7.3, foretages der i modellen en tilsvarende fordeling af disse skatter. Hertil benyttes for hver skatteart et sæt af parametre, der er fastlagt ud fra nationalregnskabsmaterialet for hovedsagelig 1987-90.

$$Siq_j = \sum_a \alpha_{aj} \cdot Siq_a \quad (10.9)$$

hvor a angiver skatteart (jf. tabel 10.6) og j erhverv.

Bruttoberegning

I modellens behandling af de indirekte skatter er i-o tabellens *netto*-beregning lagt til grund. Af hensyn til opstillingen i modellen af en balance for den offentlige sektor foretages afslutningsvis en *brutto*-beregning, hvoraf indirekte skatter og subsidier fremstår hver for sig, jf. tabel 10.5 nederst. Subsidierne bestemmes som summen af en række størrelser, der enten er eksogene eller er bestemt i modellens betalingsbalancedel, samt en mindre restpost, der bestemmes i en relation, hvis parametre er fastlagt ud fra nationalregnskabs varebalancer. De indirekte skatter, brutto, bestemmes herefter simpelt.

10.3. Offentligt forbrug

Det offentlige forbrug udgør den største enkeltpost blandt den offentlige sektors udgifter. Gennem denne post kan myndighederne påvirke den økonomiske aktivitet direkte, og posten er da også traditionelt opfattet som helt central i den økonomiske politik.

⁹De aud-bidrag, vægtafgifter og arbejdsmarkedsbidrag, der udredes af husholdningerne, regnes som direkte skatter, jf. tabel 10.2.

Modelleringen i ADAM af det offentlige forbrug er umiddelbart forholdsvis enkel; men modellens opbygning åbner mulighed for at foretage ganske nuancerede analyser.

Det offentlige forbrug bestemmes fra udbudssiden. Den centrale eksogene variabel – og dermed det centrale økonomisk-politiske instrument – er beskæftigelsen. (Hermed skal forstås beskæftigelsen i det erhverv, der producerer offentlige tjenester, jf. kapitel 7; erhvervet omfatter ikke offentlige virksomheder som fx DSB). Beskæftigelsen bestemmer sammen med afskrivningerne erhvervets bruttofaktorindkomst i faste priser (der er ikke anden restindkomst end afskrivninger). For at komme herfra til erhvervets produktion skal bl.a. varekøbet tillægges. Dette antages som udgangspunkt at følge bruttorfaktorindkomsten; men modelbrugeren har mulighed for at lade disse to komponenter udvikle sig forskelligt.

Med produktionen fastlagt følger det offentlige forbrug residualt, idet leverancer til andre anvendelser fradrages produktionen. Den største af disse leverancer går til privat forbrug af tjenester, bl.a. i form af børnehaveydelser. Leverancerne bestemmes gennem modellens mængdesammenbinding, jf. kapitel 7.

Til overgangen fra faste priser til årets priser benyttes modellens almindelige prissammenbinding samt modellens bestemmelse af erhvervenes lønsummer, jf. afsnit 7.3. Lønsatsen for offentlig sektor følger som udgangspunkt den almindelige lønudvikling i modellen, men kan gives en særlig udvikling.

Modellen er opbygget således, at det er muligt at indlægge en anden sammensætning af det offentlige varekøb end den, der umiddelbart er indeholdt i modellens input-output tabel, jf. kapitel 7 og bilag 4; som eksempel kan nævnes, at planerne om fast Storebælt-forbindelse i sin tid blev analyseret ved brug af denne mulighed.¹⁰

10.4. Indkomstoverførsler

Den anden store post blandt den offentlige sektors udgifter er indkomstoverførsler til husholdningerne. Modelleringen af denne post er forholdsvis summarisk.

Indkomstoverførslerne er i ADAM opdelt i syv hovedgrupper. Heraf er to yderligere opdelt i til sammen seks grupper. Kriterierne for denne opdeling har først og fremmest været reguleringsmekanismerne for de forskellige indkomstoverførsler og disses skattepligtsforhold.

Den største interesse i økonomisk-politisk sammenhæng har traditionelt været rettet mod arbejdsløshedsdagpengene. Dette hænger sammen med, at disse virker som en automatisk stabilisator i økonomien, idet et lønbortfald som følge af en konjunkturbe- stemt svækkelse af beskæftigelsen vil være ledsaget af en forøgelse af dagpengesum- men.

---

¹⁰Mod den almindelige regel er alle celler i i-o søjlen for det offentlige varekøb specificeret som variable i modellen. Disse kan anvendes til at analysere virkningerne af efterspørgselskomponenter af helt særlig karakter, hvilket dog bør ske ved sideløbende anvendelse af passende formodel. Visse variable, der normalt har værdien nul, er indført i ligningerne for at lette denne anvendelse.

Tabel 10.7. Indkomstoverførsler

	ADAM-navn	Mia. kr. 1991
Generelle pensioner	<i>Typs</i>	57.7
Resterende pensioner	<i>Typr</i>	12.3
Arbejdsløshedsdagpenge	<i>Tyd</i>	28.9
Andre A-skattepligtige indkomstoverførsler	<i>Tysa</i>	23.7
B-skattepligtige indkomstoverførsler	<i>Tysb</i>	4.9
Kontantydelse ifølge bistandslov	<i>Tyk</i>	11.3
Resterende indkomstoverførsler	<i>Tyrr</i>	19.0
Indkomstoverførsler i alt	<i>Ty</i>	157.7

De store grupper af indkomstoverførsler – og flere af de små – modelleres grundlæggende som produktet af et befolkningsudtryk (en basis) og en sats. Satsen er igen opsplittet i et indeks, der følger lønudviklingen, og et udtryk, der kan tolkes som en sats i faste lønninger.

$$Ty_i = U_i \cdot tty_i \cdot pty_i \quad (10.10)$$

Ty_i	Indkomstoverførsler, gruppe i
U_i	Befolkningsudtryk (basis), gruppe i
tty_i	Sats (deflateret), gruppe i
pty_i	Regulerende indeks

Til pensionerne benyttes modellens udtryk for pensionister som basis; denne variabel er eksogen. Til arbejdsløshedsdagpengene anvendes et udtryk for de dagpengeberettigede ledige på heltidsbasis; dette udtryk følger modellens basale arbejdsløshedsvariabel, jf. kapitel 8.5. I bestemmelsen af kontantydelse anvendes et udtryk for ledige med bistandsydelse.

Det regulerende indeks, pty_i , er specificeret efter de gældende regler om automatisk regulering. Indekset følger således som udgangspunkt udviklingen i en arbejders årsløn med et lag – fra 1994 – på 2 år, hvilket betegner en tilnærmelse til reglerne. Det er muligt for modelbrugerne i stedet at lade indekset følge modellens nettoprisindeks med samme lag (jf. afsnit 10.1.5).

Satsen tty_i er ligningens økonomisk-politiske instrument og dækker desuden forhold, som ikke er omfattet af specifikationen i øvrigt; fx skal en ændring af dagpengenes dækningsgrad indlægges i satsen.

For nogle mindre grupper af overførselsindkomst er det ikke fundet hensigtsmæssigt at specificere et befolkningsudtryk som basis i bestemmelsen. Her indgår den deflaterede størrelse som på én gang basis og instrument, og denne reguleres som i de øvrige grupper med indekset pty_i .